

Adina Dragomirescu

100
DE PROBLEME
ȘI EXERCITII DE
LIMBA ROMÂNĂ

PENTRU GIMNAZIU

art
educațional

CUPRINS

Introducere.	9
----------------------	---

I. Punctuație, grafie, fonetică

1. Exercițiu de dezgheț: semne ortografice și de punctuație.	13
2. Folosirea obligatorie a virgulei	14
3. Interdicții de folosire a virgulei	15
4. Întrebuințarea semnelor de punctuație	16
5. Folosirea corectă a cratimei	17
6. Scrierea unor secvențe legate sau în două cuvinte.	18
7. Scrierea unor secvențe cu cratimă sau în două cuvinte.	19
8. Scrierea cu <i>î</i> și <i>â</i>	20
9. <i>Niciun, nici un și nicio, nici o</i>	20
10. Rostirea literei <i>x</i>	21
11. Despre digrafe (<i>ce, ci, ge, gi</i>) și trigrafe (<i>che, chi, ghe, ghi</i>)	22
12. Numărul de litere și numărul de sunete dintr-un cuvânt	24
13. Dificultăți în scrierea trigrafelor	24
14. Diftongi formați din vocalele <i>a, ă, î</i> și o semivocală.	25
15. Diftongi formați din vocalele <i>e, i, o, u</i> și o semivocală.	26
16. Identificarea triftongilor	28
17. Preiotarea în cazul pronumelui personal	29
18. Preiotarea la formele verbului <i>a fi</i>	29
19. Hiatul și despărțirea în silabe	30
20. Prefixul <i>des-/dez-</i>	30
21. Prefixele <i>con-, com-; in-, im-; în-, îm-</i>	31
22. Confuzia <i>aceiași-aceiași</i>	32

II. Gramatică. Relația cu lexicul

VERB

23. Exercițiu de dezgheț: lipsa verbelor dintr-un text	33
24. Structura internă a formelor verbale.	34
25. Neexprimarea sufixelor și a desinențelor	36
26. Verbe terminate în <i>-a</i> conjugate cu sau fără sufixul <i>-ez</i> la prezent	38

27.	Verbe terminate în <i>-i</i> și <i>-î</i> conjugate cu sau fără sufixul <i>-esc/-ăsc</i> la prezent	40
28.	Verbe terminate în <i>-ea</i> și în <i>-e</i> la infinitiv	41
29.	Verbele <i>a (se) succeda</i> și <i>a preceda</i> la indicativ prezent	42
30.	Grafia formelor <i>așază, înșală</i>	43
31.	Conjugarea verbului <i>a trebui</i>	44
32.	Ambiguitatea unor forme verbale	45
33.	Identificarea verbelor la imperfect și mai-mult-ca-perfect	46
34.	Formele de imperfect <i>eu voiam, tu voiai</i> etc.	48
35.	Grafia verbelor <i>a crea, a agreea</i>	50
36.	Recunoașterea formelor de perfect simplu.	51
37.	Identificarea conjunctivului	52
38.	Formele de conjunctiv ale verbului <i>a avea</i>	55
39.	Tipuri de viitor și diferențierea acestora de conjunctiv	55
40.	Imperativul negativ	57
41.	Scrierea cu <i>i</i> sau <i>ii</i> la finalul unor verbe	58
42.	Condiționalul	60
43.	Utilizarea verbului <i>a avea</i> ca verb auxiliar	62
44.	Exercițiu recapitulativ: analiza verbelor dintr-un text.	64
45.	Sinonime pentru expresii verbale	66
46.	Acordul în număr al verbului-predicat cu subiectul	67
47.	Acordul în persoană al verbului-predicat cu subiectul	68

SUBSTANTIV

48.	Exercițiu de dezgheț: lipsa substantivelor dintr-un text	70
49.	Structura internă a substantivului	70
50.	Scrierea cu <i>i, ii</i> sau <i>iii</i> la finalul unor substantive.	74
51.	Pluralul substantivelor neutre.	75
52.	Cazurile genitiv și dativ – relația cu regentul; sinonime	76
53.	Omonimii gramaticale în declinarea substantivelor feminine.	77
54.	Marcarea genitivului și a dativului cu <i>lui</i>	78
55.	Coordonarea unor genitive și repetarea articolului <i>al, a, ai, ale</i>	79
56.	Forme de vocativ.	80
57.	Substantive cu radical terminat în <i>ș/j</i>	81
58.	Scrierea legat sau cu cratimă a unor substantive	82

59.	Substantive comune și substantive proprii cu aceeași formă	84
60.	Substantive derivate care denumesc locuitori ai unor așezări	85
61.	Funcțiile sintactice ale substantivului și relația cu elementul regent	86

PRONUME

62.	Exerciții de recunoaștere a pronumelui personal	88
63.	Forme accentuate și neaccentuate ale pronumelui personal	89
64.	Pronumele personal de politețe	91
65.	Alte formule de politețe	92
66.	Utilizarea corectă a formelor <i>care/pe care</i>	93

ADJECTIV

67.	Exercițiu de dezgheț: lipsa adjectivelor dintr-un text	94
68.	Structura adjectivului.	94
69.	Adjective propriu-zise și adjective participiale; funcții sintactice și relația cu regentul	96
70.	Analiza morfosintactică a adjectivelor	98
71.	Formele adjectivelor.	100
72.	Adjectivele terminate în <i>-ce</i>	100
73.	Scrierea cu <i>i, ii</i> sau <i>iii</i> la finalul unor adjective	102
74.	Variația de topică și schimbarea sensului unor adjective	102
75.	Acordul lui <i>cel</i>	104
76.	Omonimia gramaticală adjectiv–adverb.	104

NUMERAL

77.	Valorile numeralelor cardinale și ordinale	107
78.	Acordul numeralelor	108

ADVERB, PREPOZIȚIE, CONJUNCȚIE

79.	Topica adverbului <i>mai</i>	110
80.	Folosirea corectă a adverbilor <i>decât, numai, doar</i>	110
81.	<i>Maxim și maximum, minim și minimum</i>	111
82.	Utilizarea diferită a formelor <i>datorită și din cauza</i>	112
83.	<i>Din punct(ul) de vedere</i> , forme corecte.	113

84.	Folosirea prepoziției <i>pe</i>	113
85.	Gruparea <i>ca și</i>	114
86.	Conjunțiile coordonatoare (perechi corelative și punctuație)	116
87.	Conjunția subordonatoare <i>ca să</i>	117

EXERCITII CARE PRIVESC MAI MULTE CLASE DE CUVINTE

88.	Greșeli de scriere	119
89.	Verbe auxiliare; substantive proprii; adjective invariabile . . .	120
90.	Valorile multiple ale formelor <i>o, i</i>	121
91.	Substantiv; adjectiv; imperfect; gerunziu; supin; derivare; sinonime	121
92.	Valorile numeralelor; cazul și structura internă a substantivului	122
93.	Cazul substantivului și al pronumelui; adverbe.	123
94.	Verb; substantiv; pronume	125

III. Limbi necunoscute

95.	Esperanto – identificarea unor secvențe prin comparație cu româna	126
96.	Esperanto – identificarea verbelor prin comparație cu româna	127
97.	Estonă – formarea numeralelor.	128
98.	Warrgamay – traducerea unor propoziții	129
99.	Nunavimmiutitut – identificarea mărcilor de plural, regula de acord.	130
100.	Siyin Chin – marcarea persoanei, a modurilor și a timpurilor; traducerea unor secvențe.	130

REZOLVĂRI.	133
Surse	174
Recomandări bibliografice.	175

INTRODUCERE

100 de probleme și exerciții de limba română nu este doar o altă culegere de gramatică. În titlu, cuvântul *problemă* nu are sensul din matematică, ci se referă la acele aspecte ale studiului limbii române care creează, în general, dificultăți. Acestea sunt de două feluri: fie probleme de folosire corectă a limbii române, fie probleme de analiză și de interpretare a unor construcții. Ambele tipuri de dificultăți sunt vizate în acest volum.

Lucrarea atinge variate aspecte de limbă română prevăzute în programa de gimnaziu la secțiunea *Elemente de construcție a comunicării*. Cartea propune o grupare tematică a acestor aspecte și o extindere a preocupărilor de lingvistică în afara celor studiate la școală, extindere menită să trezească interesul pentru disciplina lingvistică, dincolo de studiul instituțional al limbii române. Acele exerciții (sau subpuncte ale unor exerciții) care au un grad mai mare de dificultate, pentru elevii de nota zece, au fost marcate cu semnul [Ⓢ]. Celelalte exerciții se adresează tuturor elevilor de gimnaziu interesați de școală, în general, și de limba română, în special.

În ceea ce privește structura, lucrarea cuprinde trei părți, inegale ca pondere:

- I. *Punctuație, grafie, fonetică;*
- II. *Gramatică. Relația cu lexicul;*
- III. *Limbi necunoscute.*

Secțiunea de gramatică este organizată în funcție de părțile de vorbire/clasele lexico-gramaticale (verb, substantiv, pronume, adjectiv, numeral, adverb, prepoziție, conjuncție). După cum se poate observa, nu există o secțiune aparte destinată lexicului, ci unele probleme de

lexic (sinonimie, antonimie, formare a cuvintelor) specifice fiecărei clase de cuvinte sunt incluse în secțiunea de gramatică.

Ultima parte, redusă ca întindere, constă în câteva exerciții care urmează modelul celor date la Olimpiada de Lingvistică pentru gimnaziu, a cărei primă ediție a avut loc în 2013; exercițiile au un grad de dificultate mediu, prin raportare la nivelul olimpiadei, și nu se adresează exclusiv elevilor care participă la acest concurs, ci tuturor celor care vor să-și folosească inteligența pentru a rezolva „probleme“ de lingvistică (de această dată, *problemă* are acel sens din matematică). Rolul acestei secțiuni este dublu: pe de o parte, de a familiariza elevii cu limbi necunoscute și, pe de altă parte, de a-i convinge că studiul limbii române, uneori dificil și cu termeni tehnici, poate servi ca model de analiză pentru alte limbi; având cunoștințe lingvistice de bază dobândite prin studiul limbii române, oricine poate înțelege elemente din structura unor limbi total necunoscute. Scopul studierii limbii române nu este doar acela de a vorbi și de a scrie corect în română, ci și de a fixa o terminologie lingvistică minimală, pe care să o folosim pe tot parcursul vieții, fie când utilizăm propria limbă, fie când învățăm alte limbi.

Structura exercițiilor nu este identică. Unele conțin o parte explicativă mai amplă, referitoare la o clasă întreagă de cuvinte, altele conțin explicații succinte, legate de o anumită problemă, iar altele nu conțin deloc explicații, ci numai activități practice sub formă de jocuri sau care urmăresc fixarea unor aspecte explicate anterior.

În unele situații, soluțiile și generalizările intuitive nu au fost explicate de la început, ci au fost cerute elevilor, în virtutea faptului că metoda deductivă este mai eficientă în învățare și merită folosită ori de câte ori este posibil. Pentru toate exercițiile (cu excepția a două sarcini de creativitate) sunt prevăzute în acest volum rezolvări care să le ofere elevilor, profesorilor și părinților posibilitatea de a verifica la orice pas răspunsurile.

Unele exerciții se bazează pe exemple construite, iar pentru altele am folosit texte din opere cunoscute, adecvate vârstei, publicate la Editura Arthur (vezi lista *Surselor*). Unii elevi vor descoperi fragmente cunoscute din operele preferate, iar altora, sperăm, li se va trezi interesul pentru lectura acestor cărți.

Nu în ultimul rând, în unele situații le-am sugerat elevilor să folosească dicționarele pentru rezolvarea unor exerciții, pentru a se obișnui să lucreze cu acestea: DEX-ul, pentru probleme legate de sensurile cuvintelor, și DOOM-ul, pentru probleme legate de forma acestora. De altfel, volumul se încheie cu o serie de recomandări bibliografice, lucrări importante despre limba română, care poartă semnătura Academiei Române.

FOLOSIREA OBLIGATORIE A VIRGULEI

2.

Este obligatoriu să punem virgulă în situații de tipul:

- între componentele unei enumerări, indiferent de funcția sintactică a acestora:

Ana[,] Andrei și Maria vor să meargă la Sinaia[,] la Brașov și la Sibiu.

- atunci când lipsește un verb (de cele mai multe ori, exprimat anterior):

Andrei a mâncat prăjituri, iar Ioana[,] fructe.

- după un substantiv în vocativ:

Andrei[,] vino acasă!

- după formule de afirmație sau de negație:

– *Mai ai mult?*

– *Nu[,] termin în cinci minute.*

- după interjecții:

Ei[,] nu cred că e chiar așa.

- înainte de conjuncțiile coordonatoare *dar, iar, însă, ci:*

Am crezut că o să termin la timp[,] dar m-am înșelat.

- atunci când diverse construcții apar la începutul propoziției, în fața subiectului și a predicatului:

Fiind plecat în vacanță[,] n-am fost la curent cu ce s-a întâmplat.

Ca să nu fie pedepsit[,] Andrei s-a refugiat la bunici.

- atunci când diverse construcții sunt intercalate între subiect și verb:

Andrei[,] foarte supărat din cauza notei de la matematică[,] n-a mai ieșit la joacă.

- pentru a izola o propoziție incidentă, care nu are legătură directă cu restul frazei:

Acum[,] zise monstrul[,] nimic nu vă mai poate salva.

Acestea sunt numai câteva dintre situațiile în care virgula este obligatorie. O să mai afli și despre altele, în clasele mai mari.

Propozițiile următoare sunt extrase din *Cartea cu jucării*, de Tudor Arghezi. Când le-am transcris, am omis virgulele obligatorii. Pune-le tu la loc.

(1) „A ieșit din casă fără niciun gând deslușit dar a nimerit la un baci bătrân.“

(2) „Fii serios măgarule și treci între oile mele.“

(3) „Sunt sărac și amărât a zis măgarul că mi-e familia bolnavă.“

(4) „Într-adevăr în 45 de zile se poate întâmpla orișice.“

(5) „– Bine dar ce-mi făcuși? Îl muștră pisica.“

(6) „– Adormind odată baciul în pădure înainte de asfințit măgarul îl văzu sforăind cu gura căscată și o luă la fugă îndărăt și ajunsese a treia zi la pisică mai povesti măicuța.“

(7) „– De azi încolo tu pisică vei fi cu câinele ca o soră mai gingașă.“

(8) „Astăzi pisica doarme în cojocul baciului iar câinele se încălzește lângă burta măgarului.“

●●● INTERDICȚII DE FOLOSIRE A VIRGULEI

3.

Virgula este interzisă:

- între subiect și predicat, indiferent prin ce sunt exprimate:

Andrei[] se simte cam rău.

Ce mănânci[] nu mă interesează; numai ce citești vreau să știu.

- între anumite complemente și predicat:

L-am văzut[] pe Andrei la mare.

M-am întâlnit[] cu Andrei la mare.

I-am spus[] lui Andrei adevărul.

- înaintea conjuncțiilor coordonatoare și, sau:

Nu mă plictisesc citind[] și scriind.

Nu mă plictisesc citind[] sau scriind.

Cineva care nu știe să pună corect virgula a transcris greșit două fragmente din *Cartea cu jucării* de Tudor Arghezi, punând mai multe virgule decât este cazul. Rescrie textele, eliminând virgulele puse greșit.

(1) „Într-o singură săptămână, Baruțu, a intrat de două ori pe calea faptelor penale, devenind criminal. Joi a scuipat, un domn bătrân, și sâmbătă a scos, limba la două cucoane tinere.“

---

(2) „Dragă băiete, noi, trebuie să ne tragem prin timpuri dintr-un lung șir de robi. Nu-mi explic într-alt fel, gândurile ce ies treptat din întunericul meu adânc. Cineva, îmi spune mereu, *Nu e voie!* tocmai atunci când mă pregătesc, să mă bucur, de ceva. Și ascult!“

●●● ÎNTREBUNȚAREA SEMNELOR DE PUNCTUAȚIE

4. Completează căsuțele cu semnele de punctuație care lipsesc:

„De îndată ce l-am putut trage deoparte pe Buck (sub copaci, lângă niște pătule de porumb) □ l-am întrebat □

- Voiai să-l omori □ Buck □
- Ba bine că nu □
- Da □ ce ți-a făcut □
- Cine □ el □ Nu mi-a făcut nimic!
- Atunci de ce voiai să-l omori □
- Păi uite-așa, din pricina dihoniei □
- Ce-i aia dihonie □
- Mă □ da □ din ce fund de lume ai ieșit □ că nu știi ce-i aia o dihonie □
- N-am mai auzit pân-acu □! Spune-mi tu □“

(Mark Twain, *Aventurile lui Huckleberry Finn*)

● ● ● **SCRIEREA UNOR SECVENȚE LEGAT SAU ÎN DOUĂ CUVINTE**

6.

Anumite secvențe se scriu fie legat, fie în două cuvinte, în funcție de componența lor și de sensul pe care îl au. De exemplu, substantivul *bunăstare* („prosperitate”) se scrie legat, iar gruparea *bună stare*, formată din adjectiv + substantiv, se scrie în două cuvinte: *Englezii trăiesc în bunăstare.* / *Bicicleta era în bună stare.*

a. Subliniază varianta corectă. Dacă nu ești sigur(ă) de unele alegeri, verifică în DOOM.

(1) Nu mai ninge acum ca **altădată** / **altă dată**.

O să alegem **altădată** / **altă dată** pentru întâlnire, pe 4 iunie nu pot veni.

(2) Te rog să vii, **altfel** / **alt fel** nu mai vorbesc cu tine.

Am descoperit **altfel** / **alt fel** de mâncare preferat.

(3) Am scris mai mult **decât** / **de cât** tine.

Decât / **De cât** timp mai ai nevoie?

(4) Acest lucru s-a întâmplat **demult** / **de mult**. (Când s-a întâmplat?)

N-am mai mâncat **demult** / **de mult** o prăjitură. (De când n-ai mai mâncat o prăjitură?)

(5) Am lucrat **încontinuu** / **în continuu** trei zile.

Suntem **încontinuu** / **în continuu** progres.

(6) Se plânge **întruna** / **într-una**.

Într-una / **Întruna** din zile, s-a hotărât să plece.

(7) A fost **odată** / **o dată** ca niciodată.

Ți se oferă numai **odată** / **o dată** în viață un astfel de cadou.

(8) Aș vrea să plec, dar **totodată** / **tot o dată** aș rămâne.

Totodată / **Tot o dată** pe zi mâncau și ei.

b. Construiește propoziții cu:

(1) *bineînțeles*: _____

bine înțeles: _____

(2) *deloc*: _____

de loc: _____

(3) *deoparte*: _____*de o parte*: _____(4) *dinafară*: _____*din afară*: _____(5) *încât*: _____*în cât*: _____(6) *nicicând*: _____*nici când*: _____(7) *numai*: _____*nu mai*: _____(8) *totuna*: _____*tot una*: _____

●●● SCRIEREA UNOR SECVENȚE CU CRATIMĂ SAU ÎN DOUĂ CUVINTE

7.

Anumite secvențe se scriu fie în două cuvinte, fie cu cratimă, în funcție de componența lor și de sensul pe care îl au. De exemplu, substantivul *bun-simț* („decentă”) se scrie legat, iar gruparea *bun simț*, formată din adjectiv + substantiv, se scrie în două cuvinte: *El este un băiat cu bun-simț.* / *El are un bun simț al muzicii.*

Construiește propoziții cu:

(1) *după-masă*: _____*după masă*: _____(2) *prim-plan*: _____*prim plan*: _____(3) *prima-doamnă*: _____*prima doamnă*: _____(4) *sânge-rece*: _____*sânge rece*: _____